

Referanser: KM 11/04, KM 15/16, KM 22/21

Arkivsak: 22/01803-3

Oppnevning av utvalg – Den norske kirke i det livssynsåpne samfunn

Sammendrag

I kirkerådsmøtet 11.–12.februar 2022, ba kirkerådsleder om en sak til Kirkerådet om Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet.

Grunnlovsendringene, ny trossamfunnslov og endringer i befolkningens tilknytning til tros- og livssynssamfunn medvirker til at Den norske kirke nå skal utføre sitt oppdrag under nye betingelser i et annerledes samfunn. Hva betyr denne nye situasjonen for Den norske kirkes selvforståelse og handlingsrom? Hvilke relasjoner skal kirken nå ha til offentlige myndigheter og til andre tros- og livssynssamfunn? Hva innebærer særstillingen Den norske kirke er gitt som en grunnlovsforankret folkekirke, når vi samtidig skal likebehandles med andre tros- og livssynssamfunn? Hvilken rolle skal kirken spille som sivilsamfunnsaktør i samspill med andre organisasjoner og med myndighetene? Kort sagt; hvordan skal kirken, i dag og i årene framover, fortsette å forkynne evangeliet til glede for enkeltmennesker og på måter som bidrar til å bygge et godt samfunn for alle?

Dette er en svært omfattende tematikk, og direktøren foreslår derfor at det nedsettes et tverrfaglig utvalg som kan identifisere aktuelle problemstillinger og utfordringer til støtte for Kirkerådets videre arbeid med disse spørsmålene. Utvalgets arbeid kan legges til grunn for en sak til Kirkerådet, det kan gi nyttige innspill i arbeidet fram mot tusenårsmarkeringen i 2030 og det kan være generelt relevant for Kirkerådets strategiske arbeid i årene framover.

Det foreslås at utvalget drøfter relevante tema særlig ut fra særstillings- og likebehandlingsperspektiver.

Denne saken inneholder forslag til mandat og kriterier for sammensetningen av utvalget.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet oppnevner et utvalg som skal drøfte problematikk knyttet til Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet med følgende mandat:

Mandat for utvalget «Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet»

Formålet med utvalgsarbeidet er å belyse hva de nye rettslige rammene og sentrale utviklingstrekk i samfunnet betyr for Den norske kirkes selvforståelse og rolle. Utvalget skal identifisere og drøfte sentrale utfordringer for Den norske kirke i årene framover, særlig i lys av balansen mellom den særlige rollen som «Norges folkekirke» og posisjonen som ett av mange tros- og livssynssamfunn i Norge.

Utvalget bes særskilt om å vurdere følgende temaer:

- a)
- b) Den norske kirke og offentligrettslig regelverk
- c) Relasjoner til og samarbeid med stat, kommune og andre offentlige instanser
- d) Den norske kirkes relasjon til andre tros- og livssynssamfunn ut fra perspektivet særstilling og likebehandling
- e) Den norske kirkes rolle og deltakelse i offentlige markeringer
- f) Den norske kirkes særlige ansvar for å bidra til å sikre rettigheter og gode rammer for utøvelse av tro og livssyn, i samspill med myndigheter og andre tros- og livssynssamfunn.
- g) Den norske kirkes selvpresentasjon, omdømme og kommunikasjon i offentlige rom i lys av kirkens særlige rolle som folkekirke.

Følgende temaområder er definert utenfor utvalgets mandat:

- Kirkelige handlinger i en flerreligiøs kontekst, for eksempel interreligiøse seremonier.
- Kirke–skole-samarbeid
- Kirkens kulturarv
- Tros- og livssynsdialoger
- Bruk av kirkebygg i et livssynsåpent lokalsamfunn
- Kirkelig demokrati

Utvalget skal legge fram sin utredning til Kirkerådets direktør innen XXXX

2. Kirkerådet gir direktøren fullmakt til å oppnevne et tverrfaglig utvalg på inntil 10 medlemmer. Direktøren skal sikre at utvalget har kompetanse på disse områdene:

- Minoritetserfaring

- Teologi
- Juss
- Økonomi
- Kultur- og kirkehistorie
- Religionssosiologi
- Politikk og samfunn
- Tros- og livssynsdialog
- Kommunikasjon

Kirkerådet stiller sekretær til disposisjon for utvalget.

Saksorientering

Bakgrunn

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved Lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje (Grunnloven § 16)

Den norske kirke har fortsatt en grunnlovsforankret særstilling som Norges folkekirke, samtidig som likebehandlingsprinsippet skal legges til grunn for statens relasjon til alle tros- og livssynssamfunn. Ordet «forblir» indikerer en kontinuitet og utfordrer kirken til å videreføre og fornye den kristne kulturarven. Trossamfunnsloven som trådte i kraft 1. januar 2021, skal konkretisere og operasjonalisere grunnlovens balanse mellom kontinuitet og endring, og mellom særstilling og likebehandling. Loven har som formål å understøtte tros- og livssynssamfunn, blant annet gjennom økonomiske tilskudd, og den inneholder et eget kapittel om Den norske kirke som legger til rette for at Den norske kirke forblir en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke.

Den norske kirke skal fortsatt være folkekirke, men nå under nye betingelser i et annerledes samfunn.

Norge har endret seg raskt fra å være et relativt homogent samfunn til å bli et kulturelt og religiøst mangfoldsamfunn. Staten har forpliktet seg til å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Staten skal prinsipielt være sekulær (hva nå det måtte bety), samtidig som staten vil legge til rette for at samfunnet skal være livssynsåpent. Andelen av befolkningen som er medlemmer i Den norske kirke, har sunket betraktelig de siste tiårene, primært på grunn av innvandring og økning i den andelen av befolkningen som tilhører andre eller ingen tros- eller livssynssamfunn.

Hva betyr de nye rammebetingelsene og samfunnsendringene for Den norske kirkes selvforståelse som forvalter og fornyer av den kristne kulturarven? Hvordan skal

kirken forvalte sin rolle som det største trossamfunnet, og som en viktig sivilsamfunnsaktør?

Dette er en svært omfattende tematikk, og alle de ni rutene i visjonsdokumentet «Mer himmel på jord» har relevans for kirkens rolle i det livssynsåpne samfunnet.

Kirkerådets leder ba i Kirkerådsmøtet 11.–12. februar 2022 om en sak til Kirkerådet om Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet.

Denne saken kan ses i lys av tidligere kirkemøtesaker som «Den norske kirkes strategi 2022–29» (KM 2021), «Religionsmøte og dialog» (KM 2016) og «Den norske kirkes identitet og oppdrag» (KM 2004). Utvalgets arbeid vil ha relevans for Den norske kirkes arbeid på mange områder, for eksempel for forberedelsene til tusenårsmarkeringen i 2030.

Direktøren foreslår at det nedsettes et tverrfaglig utvalg som kan identifisere aktuelle problemstillinger og utfordringer som kan være til støtte for Kirkerådets videre arbeid med tematikk knyttet til kirken i det livssynsåpne samfunnet.

Utvalget skal belyse hva grunnlovsrammene, annen lovgivning og det livssynsåpne samfunnet innebærer for Den norske kirkes selvforståelse og rolle. Dette er en veldig åpen tematikk, og det er nødvendig med en innsnevring. Det kan være hensiktsmessig at utvalget tar utgangspunkt i hva kirkens lovmessige og faktiske *særstilling*, i kombinasjon med et prinsipp om at staten skal likebehandle alle tros- og livssynssamfunn, skal bety for Den norske kirkes selvforståelse og virksomhet. Aktuelle temaer kan være Den norske kirkes forhold til offentligrettslig lovgivning og regelverk, kirkens relasjoner til offentlige myndigheter og til andre tros- og livssynssamfunn og rollen som sivilsamfunnsaktør.

Tematikk knyttet til Den norske kirkes rolle i nasjonale markeringer, både i forhold til offentlige myndigheters rolle og andre tros- og livssynssamfunn, er viktig i lys av forståelsen av særstilling og likebehandling, men også for kirkens kontinuitet som folkekirke.

Det er også ønskelig at utvalget vurderer hvordan Den norske kirke kan bidra til å styrke og vitalisere et livssynsåpent samfunn, ikke bare for kirkens egen del, men for alle mennesker som har en tro og et livssyn og for samfunnet. Myndighetene har ansvar for å sikre tros- og livssynsfriheten, men sivilsamfunnet har en viktig rolle i å påse at friheten kan utøves i praksis og for å holde i gang en offentlig samtale om temaer knyttet til denne friheten.¹

Utvalgets mandat må være så avgrenset at det er mulig å håndtere relevante temaer på en tilstrekkelig måte innenfor en gitt tidsramme og samtidig åpent nok til å stimulere nytenkning og kreativitet.

Den norske kirkes strategi for 2022-2029	Kirken åpner rom for tro	Kirken er der livet leves	Kirken er mer for flere
Kirken for den enkelte	Fortynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	Gir tilberighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt
Kirken i samfunnet	Fremskaper verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt	Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på
Kirken som organisasjon	Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena

¹ Jf. nytt Ressursdokument om tros- og livssynsfrihet utarbeidet av menneskerettighetsutvalget til Mellomkirkelig råd

Det er helt nødvendig å avgrense utvalgets mandat, og følgende forhold skal ikke tas opp:

- Kirkelige handlinger i en flerreligiøs kontekst, for eksempel interreligiøse seremonier.
- Kirke–skole-samarbeid
- Kirkens kulturarv – bredt forstått
- Tros- og livssynsdialoger
- Bruk av kirkebygg i et livssynsåpent lokalsamfunn.
- Kirkelig demokrati

Direktøren vil vurdere om det er aktuelt å be noen enkeltpersoner utrede enkelttemaer eller problemstillinger som utvalget kan dra nytte av. Det kan for eksempel gjelde oversikt over aktuell lovgivning og regelverk, finansiering, Den norske kirkes arbeid med trosfrihet (jf. notat fra Menneskerettighetsutvalget) og kommunikasjon og omdømme.

Forslag til mandat for utvalget

1. Kirkerådet oppnevner et utvalg som skal drøfte problematikk knyttet til Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet med følgende mandat:

Mandat for utvalget «Den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet»

Formålet med utvalgsarbeidet er å belyse hva de nye rettslige rammene og sentrale utviklingstrekk i samfunnet betyr for Den norske kirkes selvforståelse og rolle. Utvalget skal identifisere og drøfte sentrale utfordringer for Den norske kirke i årene framover, særlig i lys av balansen mellom den særlige rollen som «Norges folkekirke» og posisjonen som ett av mange tros- og livssynssamfunn i Norge.

Utvalget bes særskilt om å vurdere følgende temaer:

- a) Den norske kirke og offentligrettslig regelverk
- b) Relasjoner til og samarbeid med stat, kommune og andre offentlige instanser
- c) Den norske kirkes relasjon til andre tros- og livssynssamfunn ut fra perspektivet særstilling og likebehandling
- d) Den norske kirkes rolle og deltakelse i offentlige markeringer
- e) Den norske kirkes særlige ansvar for å bidra til å sikre rettigheter og gode rammer for utøvelse av tro og livssyn, i samspill med myndigheter og andre tros- og livssynssamfunn.

- f) Den norske kirkes selvpresentasjon, omdømme og kommunikasjon i offentlige rom i lys av kirkens særlige rolle som folkekirke.

Følgende temaområder er definert utenfor utvalgets mandat:

- Kirkelige handlinger i en flerreligiøs kontekst, for eksempel interreligiøse seremonier.
- Kirke–skole-samarbeid
- Kirkens kulturarv
- Tros- og livssynsdialoger
- Bruk av kirkebygg i et livssynsåpent lokalsamfunn
- Kirkelig demokrati

Utvalget skal legge fram sin utredning til Kirkerådets direktør innen XXXX

2. Kirkerådet gir direktøren fullmakt til å oppnevne et tverrfaglig utvalg på inntil 10 medlemmer. Direktøren skal sikre at utvalget har kompetanse på disse områdene:

- Minoritetserfaring
- Teologi
- Juss
- Økonomi
- Kultur- og kirkehistorie
- Religionssosiologi
- Politikk og samfunn
- Tros- og livssynsdialog
- Kommunikasjon

Kirkerådet stiller sekretær til disposisjon for utvalget.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet stiller sekretær til disposisjon for utvalget.